

Esad Kurtović

Univerzitet u Sarajevu, Filozofski fakultet

UTVIČIĆI IZ FOČE (BOSANSKO ILI DUBROVAČKO PORIJEKLO?)

Apstrakt: Kroz primjer Radiča Milovčića Utvičića iz Foče riješena je jedna dilema odnosno potvrđeno je stanovište da se radi o domaćem fočanskom trgovcu koji je stekao dubrovačko građanstvo a i dalje ostao vezan za Bosnu. Radič Milovčić Utvičić, poput brojnih drugih domaćih trgovaca iz Bosne, i kao dubrovački građanin, nastavio je sa poslovanjem i životom u ranijem mjestu življenja. Milovčići-Utvičići nisu Dubrovčani koji je su iz Dubrovnika sa čitavom porodicom prešli u Foču te postavka o migraciji brojnih familija iz Dubrovnika u Bosnu, koja je bazirana samo na jednom, upravo ovom primjeru, pokazuje se neodrživom.

Ključne riječi: Radič Milovčić Utvičić, Foča, Dubrovnik, Bosna.

Abstract: The example of Radič Milovčić Utvičić from Foča solved a dilemma, namely, it confirmed the standpoint that he was a local merchant from Foča who had acquired Ragusan citizenship and remained tied to Bosnia. Radič Milovčić Utvičić, like numerous other local merchants from Bosnia, and as a Ragusan citizen, continued his trading activities and life in the former place of residence. The Milovčić-Utvičić family were not natives of Ragusa who moved from Ragusa to Foča with the entire family, therefore, the thesis on migration of numerous families from Ragusa to Bosnia, which is based only on this particular example, proves untenable.

Keywords: Radič Milovčić Utvičić, Foča, Ragusa (Dubrovnik), Bosnia.

Sužena je izvorna podloga za historiju srednjovjekovne Bosne, pa je otuda i u okrilju jedne generacije istraživača učestalo pretresanje istih izvora radi pojašnjavanja različitih aspekata srednjovjekovlja. Nije rijetka situacija ni to da, pored krupnih i poznatih te stalnijih (“vječitih”) tema i problema, na nekim mjestima autori u više navrata prilaze istoj građi i u ne manje važnim, ali za mnoge sitnijim dilemama. Jedno takvo pitanje, uokvireno većim brojem informacija, detalja koji neobično krase bosansku medievalnu stvarnost i iznova zadivljuju njene ljubitelje, i ovdje je na površinu postavljeno, a to je dilema da li su pripadnici porodice Utvičić porijeklom iz Foče ili su se doselili iz Dubrovnika? Pored ovog ključnog pitanja, na kojem se definišu i iznova sagledavaju privredne migracije u srednjem vijeku na relaciji Bosna – Dubrovnik i obrnuto, literatura posjeduje i niz drugih nejasnoća koje treba problematizirati a ponegdje, prema mogućnostima, dopuniti i ispraviti. To je cilj ovoga rada.

Značajne informacije o predstavnicima Utvičića dala je Desanka Kovačević-Kojić u djelu o trgovini u srednjovjekovnoj Bosni te u zasebnom radu posvećenom knezovima u gradskim naseljima srednjovjekovne bosanske države. Kratak ali značajan osvrt ista autorica dala je i u djelu o gradskim naseljima u srednjovjekovnoj Bosni, kao i u jednom zasebnom radu značajnom za ovu problematiku o domaćim trgovcima iz Bosne kao dubrovačkim građanima.¹ Nalazeći prostor za sveobuhvatniju obradu, poseban rad ovoj porodici posvetio je Pavo Živković, koji je značajno proširivši dotadašnja saznanja i na osnovu njih u nekim aspektima predložio drugačija rješenja. Svoje rezultate o ovoj porodici izložio je i u knjizi posvećenoj Radanovićima, Mikojevićima, Tezalovićima i Ozrisalićima.²

¹ Desanka Kovačević, *Trgovina u srednjovjekovnoj Bosni*, Naučno društvo Bosne i Hercegovine, Djela XVIII, Odjeljenje istorijsko-filoloških nauka 13, Sarajevo, 1961; *Ista* (D. Kovačević-Kojić), “O knezovima u gradskim naseljima srednjovjekovne Bosne”, *Radovi Filozofskog fakulteta u Sarajevu* 6, Sarajevo, 1971, 333–345; *Ista*, *Градска насеља средњовјековне босанске државе*, Веселин Маслеша, Сарајево, 1978; *Ista*, “Домаћи становници – дубровачки грађани у градским насељима средњовјековне босанске државе”, *Босна и Херцеговина од средњег века до новијег времена*, Београд, 1995, 150–151.

² Pavo Živković, “Dubrovački rod Mikočić-Utvičić u Bosni tijekom 15. stoljeća”, *Radovi Filozofskog fakulteta u Zadru* 31, *Razdio povijesnih znanosti* 18, Zadar, 1993, 163–178; *Isti*, *Bosanski srednjovjekovni plemićki rod Radanovića-Mikojevića-Tezalovića-Ozrisalića (Kopijejića)*, Hrvatsko kulturno društvo Napredak Zagreb, Podružnica Osijek, Osijek, 2006.

Među nejasnoćama koje se pojavljuju u dosadašnjoj literaturi je i pitanje identifikacije i porijekla Utvičića. Bilo je ispravki u čitanju pojedinih imena i prezimena, ali to pitanje nije na kraju dobilo zadovoljavajuće rješenje. U knjizi posvećenoj trgovini u srednjovjekovnoj Bosni Desanka Kovačević-Kojić je Radiča Utvičića (čitajući Utivčić) identificirala kao Dubrovčanina, dubrovačkog trgovca koji je boravio u koloniji Dubrovčana u Foči u periodu 1425–1446. godine, te kao osobu koja se javlja i u Goraždu (1437) i Višegradu (1440).³ Kasnije je u radu o knezovima u gradskim naseljima srednjovjekovne Bosne ispravila Radičevo prezime u Utvičić te potvrdila da je on pouzdano Dubrovčanin.⁴ Međutim, u svome djelu o gradskim naseljima srednjovjekovne bosanske države autorica je izričita u tome da je Radič Utvičić Fočak koji je postao dubrovačkim građaninom, navodeći da je “bilo još dosta domaćih ljudi koji su nakon prijema u dubrovačko građanstvo ostajali da žive u svome rodnom mjestu”, te da sve takve slučajeve “nije jednostavno otkriti, jer zahtijevaju svestrano proučavanje svih podataka o svakoj ličnosti pojedinačno”. Pored toga, autorica je iznijela podatak kojim se djelatnost ovog trgovca kao konzula vezuje i za Fojnicu.⁵ Slične stavove o Radiču Utvičiću, kao Fočaku koji je stekao dubrovačko građanstvo, iznijela je i u radu upravo posvećenom razmatranju takve pojave na širem području Bosne.⁶

U pravcu svestranijeg proučavanja Radiča Utvičića pokazalo se da je upravo najviše djelovao Pavo Živković. Proširujući spoznaju o ovoj porodici, ovaj autor identificira Radiča kao *Radiča Mikočića zvanog Utvičić*, a porodicu, nazivajući je rodnom *Mikočić-Utvičić*, opisuje kroz genealogiju u tri naraštaja. *Mikočićima-Utvičićima* daje dubrovačko porijeklo, zatim djelovanje u Višegradu i Fojnici. Nalazeći da su u odnosima Dubrovnika i Bosne u razvijenom srednjem vijeku migracioni talasi podrazumijevali obostrani smjer, Pavo Živković konstatira da “među mnogobrojnim familijama koje su napustile Dubrovnik i nastanile

³ D. Kovačević, Trgovina u srednjovjekovnoj Bosni, 76–77.

⁴ D. Kovačević-Kojić, “O knezovima u gradskim naseljima srednjovjekovne Bosne”, 335, 337–338.

⁵ Д. Ковачевић-Кojiћ, Градска насеља средњовјековне босанске државе, 244. Autorica je izričita: “Радич Утвичић судјелује у раду дубровачких судских комисија у Фоци, од 1425. до 1446. године, често као конзул и судија. У својству конзула извјештава дубровачку владу о једној пресуди конзулата, на чијем се челу налазио. Међутим, овај угледни дубровачки грађанин је у ствари Фочак, у сродству са породицом Тезаловић. Утвичићи су иначе позната породица из Фоче”, Isto.

⁶ Д. Ковачевић-Кojiћ, “Домаћи становници – дубровачки грађани у градским насељима средњовјековне босанске државе”, 150–151. Stav o Radiču Utvičiću kao domaćem trgovcu autorica je iznijela i nedavno u: Средњовјековна Сребреница XIV–XV вијек, Српска академија наука и уметности, Посебна издања, 668, Одељење историјских наука, 29, Београд, 2010, 98, паромена 4.

se u Bosni i Humu (...) treba ubrojiti i članove obitelji Mikočić-Utvičić, koji se na početku 15. stoljeća nastaniše u Foči, posjedu Sandalja Hranića”, te da je to “obitelj koja je uživala veliki ugled ne samo u Gradu podno Srđa već i u Bosni”.⁷

Kada se detaljnije sagledaju sve elaboracije, postaje primjetno da sve navedeno nije najbolje složeno i da kao takvo nije u cijelosti prihvatljivo. Nekim aspektima ovdje posvećujemo detaljniju pažnju. Mada ima odstupanja kod oba autora, ime prvog poznatog predstavnika ove porodice ne bi trebalo navoditi kao Radić nego kao Radič. Ime Radič je jasno navedeno u ćirilskom izvoru (Radić)⁸, a i u latinskoj varijanti češće navedeno **Radič / Radiz** obično se daje, prilagođava i prevodi kod većine autora kao Radič. Istina, u nekoliko navrata je navedeno **Radich**, no kao ime to bi ukazivalo na ime Radik. Ovo je manja ispravka koja ipak nije značajna jer može poslužiti za izvođenje određenih pretpostavki i zaključaka. To se naročito vidi u slučaju kada se radi o ovdje upotrebljavanom prezimenu **Mikočić** kod Pave Živkovića jer nam formom patronimika aludira na ime Radičevog oca. Dakle, Desanka Kovačević-Kojić je identificirala Radiča Milovčića i Radiča Utvičića vezujući ih za Foču, ali kao dvije osobe.⁹ Mada na osnovu nove dokumentacije ispravlja ovo pogrešno stajalište navodeći da se radilo o jednoj osobi¹⁰, te i sam citira dokument kojim daje prezime *Milovčić* na uvid javnosti¹¹, Pavo Živković potpuno neopravdano Radiča Milovčića zvanog Utvičić ili Radiča Milovčića Utvičića dosljedno naziva **Radić Mikočić Utvičić**. Čak je i u naslovu rada porodica (kod autora rod) navedena pod imenom *Mikočić-Utvičić*. Dalje, linijom patronimika od prezimena Mikočić autor njegovog oca pronalazi u izvjesnom *Mikoču*! To je upravo primjer da jednom pogrešno upisana identifikacija

⁷ P. Živković, “Dubrovački rod Mikočić-Utvičić u Bosni tijekom 15. stoljeća”, 165.

⁸ "од садга вашеѣ Радича Ѡтвичика и Ивана Младеновика и Младина ГѠделевикиа" (21. 07. 1444. g.), Љубомир Стојановић, Старе српске повеље и писма, I/2, Српска краљевска академија, Зборник за историју, језик и књижевност српског народа, Прво одељење, Споменици на српском језику, 24, Београд-Сремски Карловци, 1934, 430–431.

⁹ D. Kovačević-Kojić, “O knezovima u gradskim naseljima srednjovjekovne Bosne”, 335, 337, 339.

¹⁰ P. Živković, “Dubrovački rod Mikočić-Utvičić u Bosni tijekom 15. stoljeća”, 167, 175; Isti, *Bosanski srednjovjekovni plemićki rod Radanovića-Mikojevića-Tezalovića-Ozrisaljića (Kopijevića)*, 20.

¹¹ P. Živković, “Dubrovački rod Mikočić-Utvičić u Bosni tijekom 15. stoljeća”, nap. 2. na str. 166, te nap. 28. na str. 175; Isti, *Bosanski srednjovjekovni plemićki rod Radanovića-Mikojevića-Tezalovića-Ozrisaljića (Kopijevića)*, nap. 6. na str. 20.

može da posluži kao prostor dodatnoj pogrešnoj pretpostavci i da ostavi još većeg pogrešnog traga budućim istraživačima. Ne znamo zašto se na ovom mjestu autor odvojio od izvora koje koristi i koje ima pred sobom i zašto se umjesto izvorne forme Milovčić odlučio za Mikočić.

Od svih poznatih primjera kojim se prezentira identifikacija Radiča Milovčića Utvičića izdvaja se onaj iz marta 1440. godine kada je njegovo prezime nepotpuno zapisano: Radiz Milozch comes; Radiz Millozich consul.¹² U nekoliko navrata se prezime Utvičić daje skraćeno kao Utičić (**Utich**).

Uvid u cjelinu rada autora Pave Živkovića pokazuje da je ovakvom previdu možda kumovalo ime Radičevog sina Mihoča. Bilo kako bilo, Mikoč ili Mihoč (Michoç, Michoz, Michoçius, Michozius) nema u zabilježenoj praksi, u poznatim srednjovjekovnim izvorima nema izveden patronimik tipa **Mikočić**, ali ima patronimik tipa **Mikčić** i **Mikočević**! Mogu se pronaći Mikač (Mihač) i izvedeni patronimici **Mikčić**, **Mikačić**, **Mikačević**.¹³ Od Mihoča (Mikoča) imamo poznato samo Mikočević. Primjera radi, tako je u knjigama zaduženja augusta 1459. godine spomenut Marin Mikočević iz Drijeva.¹⁴ Nešto kasnije spominje se čuveni Milivoj Mikočević iz Foče¹⁵, otac Mustafe (Mustaj-bega) Milivojevića.¹⁶ Prezime Mikočević zabilježeno je u upotrebi i u Dubrovniku.¹⁷ U isto vrijeme nismo pronašli primjer za prezime Mikočić. No, i kada bismo našli, to ne bi pomoglo u ovom našem slučaju jer na konkretnim mjestima kojima se to izvorom treba potkrijepiti ne piše **Mikočić** nego **Milovčić** (*Miloucich, Milouçich*).¹⁸ Radi se

¹² “Radiz Milozch comes consul (...)” (02. 03. 1440. g.), Državni arhiv u Dubrovniku (dalje: DAD), Consilium Minus (dalje: Cons. Minus), VIII, 136v; “Radiz Millozich consul (...)” (15. 03. 1440. g.), Isto, 139v.

¹³ “Ego Radossauus Michzich de Gorasde” (09. 07. 1431. g.), DAD, Debita Notariae (dalje: Deb. Not.), XV, 95v. Nešto ranije spomenut kao Mikić / Milić: “Ego Radossauus Michich de Gorasda.” (12. 02. 1431. g.), Isto, 32; “Nos Vuch Michzich et Vuchassinus Vucemilouich de Dobruna.” (18. 06. 1474. g.), Isto, XLII, 190v; “Ego Giurien Michaceuich de Popouo” (03. 12. 1487. g.), Isto, LI, 192; “Ego Gregur Michaçeuich de Narento” (19. 09. 1404. g.), Isto, XII, 196.

¹⁴ “Ego Marinus Michozeuich de Narente” (29. 08. 1459. g.), DAD, Deb. Not., XXXIII, 139.

¹⁵ “Miliuoium Micozeuich de Coza jurisdictionis herceg.” (01. 04. 1465. g.), DAD, Lamenta de foris (dalje: Lam. de foris), XXXVI, 226; “Miliuoium Micozeuich de Choza et contra Radognam Zripouich similiter de Choza et contra Radicium Seganouich de Coza.” (07. 08. 1473. g.), Isto, XLIII, 185v.

¹⁶ P. Živković, *Ekonomsko-socijalne promjene u bosanskom društvu u XIV i XV stoljeću*, Univerzal, Tuzla 1986, 193–194.

¹⁷ “Epiuichus Micozeuich de Ragusa.” (23. 07. 1498. g.), DAD, Deb. Not., LIX, 203.

¹⁸ Nekoliko primjera: “Radiz Miloucich Utuicich.” (24. 07. 1408. g.), DAD, Diversa Cancellariae (dalje: Div. Canc.), XXXVII, 93v; “Ego Radiç Miloucich dicto Utich.” (07. 02. 1421. g.),

o Radiču Milovčiću Utvičiću, a njegovog oca trebamo eventualno tražiti u liku izvjesnog Milovca. Dakle, ova porodica se ne može nazivati i prepoznavati kao Mikočići-Utvičići nego kao **Milovčići-Utvičići**.

Ističući to da se za prezime Utvičić “ne zna po čemu ili po komu” je nastalo, Pavo Živković je otvorio problemsko pitanje ovoga prezimena koje još uvijek nije razriješeno i založio se za postavku da je Radičev otac, “utemeljitelj roda”, ovo prezime dobio kao nadimak.¹⁹ Koliko je poznato, Vladislav Skarić i Marko Vego su svojevremeno pokušavali kroz prizmu prezimena Utvičić da razriješite ime naselja Utvica kod Vitine (u zapadnoj Hercegovini). Oni su ovo naselje povezali sa Radičem Utvičićem (po ćirilskim podacima iz 1444. i 1467. godine) navodeći da se Utvica upravo po njemu prozvala.²⁰ Teško je povezati ovako dva udaljena prostora, Foči i Utvicu kod Vitine, kako su to Vladislav Skarić i Marko Vego svojevremeno uradili, ali u nedostatku opcija možemo konstatirati da je ime ne ovog nego nekog drugog naselja upravo moguć put za rješenje porijekla prezimena Utvičić.

Vrijeme pojave Radiča Milovčića Utvičića na historijskoj pozornici nije najjasnije postavljeno. Desanka Kovačević-Kojić time se nije ni bavila. Ona daje vremenske okvire egzistencije Radiča Utvičića 1425–1446. godine najviše prateći njegovu prisutnost u Foči, tamošnju dubrovačku koloniju, konzulate i gradskog kneza u Foči.²¹ Pavo Živković nudi dosta nepreciznosti i nejasnoća. Na jednom mjestu smješta djelatnost ove porodice u prvu polovinu XV stoljeća, tačnije “između

Deb. Not., XIII, 260v; “Ego Radič Miloucih dicto Uticich.”, *Isto*, 261; “Nos Radič Miloucih Utuizich et Mihoč filius ipsius Radič.” (03. 09. 1426. g.), *Isto*, XIV, 52; “Nos Radič Utuičich et Radoe et Mihoč filii dicti Radič.” (30. 09. 1429. g.), *Isto*, 338v; “Ego Radič Miloucih Utuičich et nos Radoe et Mihoč filii dicti Radič.” (01. 10. 1429. g.), *Isto*, 339. Više primjera kod pregleda zaduživanja.

¹⁹ P. Živković, “Dubrovački rod Mikočić-Utvičić u Bosni tijekom 15. stoljeća”, 167.

²⁰ Владислав Скарић, “Стара босанска властела у данашњој топономастици”, Гласник Географског друштва, 7–8, Београд, 1922, 134; Marko Vego, *Naselja srednjovjekovne bosanske države*, Svjetlost, Sarajevo, 1957, 122.

²¹ D. Kovačević, *Trgovina u srednjovjekovnoj Bosni*, 77; *Ista*, “O knezovima u gradskim naseljima srednjovjekovne Bosne”, 337–338.

1402. do 1446. godine”. Na drugom mjestu navodi da se Radič pojavljuje “na samom početku 15. stoljeća i to u svojstvu trgovca i dužnika koji podiže robu i novac na zajam od veoma uglednih i utjecajnih Dubrovčana”, a prema ponuđenim podacima taj njegov posao započinje 1421. godinom.²² Zastupajući tezu da se “familija” doselila u Bosnu, Živković konstatira da je teško odrediti kada se to desilo, ali je izričit u tome da se to desilo prije 1435. godine kada Radiča nalazi kao konzula u Foči. Podatak za taj konzulat izostaje. Kasnije Radiča i njegovog sina Mihoča na službi konzula i suca navodi u razdoblju 1440–1446. godine²³, pa prvo Radičevo spominjanje u svojstvu komisija ili konzula, prema njegovom tumačenju, “datira iz 1439. godine i s manjim prekidima traje sve do 1446. godine”.²⁴ Moglo bi se zaključiti da je ranije navođena 1402. godina bila lapsus, pogrešno data godina bez potkrijepljenog podatka, dok aktivnost Radiča Milovčića Utvičića po dokumentaciji knjiga zaduženja sigurnije prati u periodu od 1421. godine.²⁵

U neobjavljenoj građi postoje i ranije informacije koje spominju Radiča Milovčića Utvičića. U testamentu Dubrovčanina Miltina Pribojevića iz aprila 1404. godine spomenuti su njegovi rođaci braća Radič i Radivoj Milovčić (*Radiç Millouaçich et de Raduoy so fradello mey cusini*).²⁶ Juna 1405. godine izvjesni Radič Milovčić se spominje u knjigama zaduženja.²⁷ No tek u informaciji iz augusta 1408. godine uz Radičevo prezime Milovčić pridodato je i Utvičić. Tada on daje izjavu da je kupio konja Mikoja Mikoila Jurjevića za dvije libre i četiri unče srebra. Ispostavilo se da je konj bio vlasništvo zlatara Dabiživa Stanišića, pa ga je Radič dao Dabiživu za isti iznos za koji ga je on kupio.²⁸ U jednom dokumentu

²² P. Živković, “Dubrovački rod Mikočić-Utvičić u Bosni tijekom 15. stoljeća”, 164, 166.

²³ Isto, 167, 170.

²⁴ Na istom mjestu Živković ispravno uočava lapsus kod Desanke Kovačević-Kojić koja Utvičiće u konzulatima spominje u periodu 1426–1446, *Isto*, 174; Д. Ковачевић-Кojiћ, Градска насеља средњовјековне босанске државе, 244. Međutim, relevantnije informacije o konzulatima Radiča Milovčića i Radiča Utvičića (1435–1446) nalaze se u: “O knezovima u gradskim naseljima srednjovjekovne Bosne”, nap. 32. i 33. na str. 337.

²⁵ P. Živković, “Dubrovački rod Mikočić-Utvičić u Bosni tijekom 15. stoljeća”, 168, 172.

²⁶ (05. 04. 1404. g.), DAD, Testamenta Notariae (dalje: Test. Not.), IX, 61.

²⁷ “Nos Sothchus Nicholich et Radiç Milloçich socii confitemur quod super nos et super omnia bona nostra obligamus nos dare et soluere Helie Batchouich et Dabisiuo Priboyeuich ducatos treginta auri usque ad unum mensem proxime futurum. Et sit de presenti viazio. Et si ultra etc. Tenendo se etc. Ser Marinus de Chaboga iudex et Ruschus magistri Christofori testis.” (27. 06. 1405. g.), DAD, Deb. Not., XII, 257.

²⁸ “Radiz Miloucich Utuicich facit manifestum quod de mense februari vel circha emit unum equum baio clarum cum bria lista alba super mostacium a parte anteriori et uno pede posteriori similiter destro albo in zintura tibie et cum naris apertis et in petore habet duo signa alba a

iz novembra 1426. godine spomenut je Radič Utvičić sa obavezama iz decembra 1408. godine. U spisku dužnika dubrovačkog vlastelina Luke Bunića navedeno je zaduženje izvjesnih Gojslava, Miroslava i Brajka iz Foče, a za koje je jemac bio Radič Utvičić.²⁹ Knjige zaduženja nisu očuvane za period 1405–1418. da bi se mogla pratiti djelatnost trgovaca iz zaleđa, ali jedan dokument iz reformacija iz februara 1414. godine pokazuje da su trojica spominjanih Fočaka Gojslav, Miroslav i Brajak braća Milunovići i da su imali dubrovačko građanstvo. Tada je izabran sudski kolegij za tužbu koju je protiv njih u Foči podigao upravo spomenuti vlastelin Luka Bunić. A kao konzul tada se pojavljuje Radivoj Milovčić.³⁰ Zaključak u vezi s pojavom Radiča Milovčića je jasan. On se u dosad poznatim izvorima spominje od aprila 1404, a uz prezime Utvičić od jula 1408. godine.

Radičev brat Radivoj Milovčić imao je problema sa dubrovačkom vlastelom Gučetići u poslovanju povezanim sa naseljem Podvisoki. Krajem novembra 1412. godine izabran je konzulat koji je imao za zadatak rješavanje probleme sa Fočacima, među kojima je bio i Radivoj Milovčić (*contra Radiuoy Miloucich fratrem Radicii*).³¹ Razlozi za sudski kolegij vidljivi su iz razmatranja pred kne-

Michoye Micoillo Juroyeuich de Ragusio mercatore in Usticolina pro libris duobus et onciis quatuor argenti sine sella. Et cum inuenerit in Ragusio equum predictum esse Dabisiui Stanisich auriffici asserentis sibi furatus fuisse in Tripze de stabulo con domus nono die Quadregexime 1407. Dictus Radiz dedit et restituit dictum equum dicto Dabisiuo pro libris duobus et unciis quatuor pro quibus dixit emisse ipsum equum.” (24. 07. 1408. g.), DAD, Div. Canc., XXXVII, 93v.

²⁹ “Ser Blasius, ser Iunius et ser Marinus} fratres et filii quondam ac heredes ser Luce de Bona eorum patris concorditer et unanimitur tulerunt notario catastici scriptum unum factum per et inter ipsos fratres quod dixerunt firmum et ratum esse uelle inter eos ... [35] ... Debiti sottoscritti oblegadi a nome de ser Luca di Bona padre parte e parte senza obliiga in libro A, zoe: ... [37] ... Goislau et Miroslau e Braiach di Choza die dar oblegadi per carta in 1408 adi 18 decembrio la qual e trata plegio Radiç Vtuizich fola oblega a nome de ser Biagio di Bona e luy feci la podesta dela detta a ser Luca padre nostro pagi all’anno ducatos X monta de non dar per resto. E la podesta e trata fata in 1419 adi 7 nouembri – ducati CVIII (...) [39] (...)” (20. 11. 1426. g.), DAD, Diversa Notariae (dalje: Div. Not.), XV, 35–39.

³⁰ “Radyuoy Miloucich} consul, Michoe Mizerlo, Andruscho de Lauriza} iudices, fuerunt electi in Choza ad instantiam ser Luce Mi. de Bona supra Goislau Milunouich, Braicho Milunouich et Miroslau fratres de Coza cum modis et conditionibus consuetis.” (28. 02. 1414. g.), DAD, Reformationes (dalje: Ref.), XXXIV, 112.

³¹ “Ser Andreas de Bonda consiliarius tractus fuerit Rector per texeram loco ser Johannis de Gozis Rectoris non valentis sedere ob parentelam ad instantiam ser Vite Lodouici de Gozis contra Radiuoy Miloucich fratrem Radicii et contra Ratchum Pripicich de Coza.” (25. 11. 1412. g.), DAD, Ref., XXXIV, 50; “Ser Marinus M. de Lucaris} consul, ser Marinus Luce de Bona, ser Nicolaus de Zriewa} iudices, electi fuerunt ad instantiam ser Vite Lodouici de Gozis contra Radiuoy Miloucich pro examinando aliquos testes Sub Visochi. Testes Matcho Velizchouich in Deseuice cum condicione. Item similiter contra Zeuetanum Bogdagnich Sotto Visochi et supra Milach et fratrem Georgium eius famulum procuratorem.”, Isto.

zom i sucima u Dubrovniku početkom decembra 1412. kada su prezentirana dva zaduženja koja su izvršena u Podvisokom krajem 1411. godine. Jedno od zaduženja upravo se odnosilo na Radičevog brata Radivoja Milovčića (*io Radyuoy Miloucich frar de Radiç*), koji se zadužio kod dubrovačkog vlastelina Vite Aloviza Gučetića na 50 perpera. Zaduženje je izvršeno u Podvisokom.³² Radivoj Milovčić je imao poslovanje vezano za Podvisoki, a među savremenici bio je prepoznatljiv kao Radičev brat i tako se ponekad i identificira u dokumentima.

Nijednim pokazateljem nismo upućeni na Radičevu suprugu. Ipak bi ona bila faktor kojim bi se dokazivala zamišljena linija familijarne migracije iz Dubrovnika u Bosnu. Njihova porodica je u muškoj liniji jasnija. Radič Utvičić je imao brata Radivoja koji je spomenut 1404, 1411–1412. i 1414. godine, i ponovimo, koji je, barem po ponekad zabilježenoj pratećoj dodatnoj identifikaciji, bio prepoznatljiv kao Radičev brat. To ide u prilog razmatranju pitanja starosti među braćom ali i prestižu. Pored brata Radič je imao dva sina: Mihoča, za kojeg se zna od 1426. (oženjen Jelačom, kćerkom čuvenog trgovca i diplomate Braila Tezalovića), i Radoja, koji se spominje od 1429. godine.

Pored Radiča i Radivoja prezime Utvičić nosi izvjesni Brajko Utvičić koji se nalazi na jednom spisku dužnika iz kraja septembra 1423. godine. Njegovo specifično, jedinstveno prezime daje osnova da ga vezemo za Foču i našeg Ra-

³² “Ser Vita Lodouici de Goziis coram domino Matheo de Gradi Rectore et iudicibus curie ser Dobre de Calich, ser Luca de Bona, ser Blasio de Sorgo et ser Simone de Goziis et petitit duo scripta manus registrari eo quia intendit ea mittere extra ciuitatem pro examinando testes subscriptos in eis ut si causa amitterentur dictus ser Vita non posset perdere iura sua. Unde dictus dominus Rector una cum iudicibus antedictis audita dicta petitione mandauerunt dicta scripta registrari quorum tenor talis est: Al nome di Christo amen. 1411 adi 17 decembrio. Sia manifesto a cadauna persona chome io Radyuoy Miloucich frar de Radiç me obligo mi et li mie beni a Vita de Aluyse de Goze perperos zinquanta val perperos 50 a termene fin a zorni 25. Et se non pagasse al deto termene che la vada de V in 6 per anno. Renunciantes. E questa carta nullo testimonio la possa romper in Soto Visochi scripta. Io Bogdan Radouanich fo testimonio, Radissa Radouanich guarente, Radach Bogdanich guarente. Al nome de Dio 1411 adi 8 nouembrio. Sia manifesto a cadauna persona che ve dara questa scripta chome nui Pribetcho Pribcich de Coza et Radoslau Pribilouich oblego mese nui et li nostri boni a Vita de Aluise de Goze ducatorum zenta quatro val ducatorum 104 a termene a Nadal proximo a mio et tenentis del presente viazo. Et se non pagassemo al termene deto vaga de V in 6 per anno et questa carta nullo testimonio se possa romper scripta in Soto Visochi. Io Matcho Velizchouich son testimonio, io Jacobo de Bona sum testis.” (03. 12. 1412. g.), DAD, Div. Canc., XXXIX, 186v.

diča Milovčića Utvičića.³³ I on bi mogao biti Radičev brat. Radičev brat mogao bi biti i Doberko Milovčić iz Foče, poznat u knjigama zaduženja 1435–1441. godine.³⁴ Mogući Radičev brat vjerovatno je i Vukelja Utvičić, koji se javlja u knjigama zaduženja 1441–1442. godine. Mada je jasno naznačeno da je Vukelja iz Foče³⁵, Pavo Živković ga prepoznaje kao srodnika Radiča Utvičića, ali i označava kao “Dubrovčanina koji živi i radi u Foči”.³⁶ Za tu konstataciju nema nikakvog osnova. Izvjesno je da je navedeni niz Milovčića i Utvičića baza na kojoj se trebaju posložiti Utvičići iz Foče kao srodnici, braća ili sinovi Radiča Utvičića.

Pored Foče, Desanka Kovačević-Kojić vezivala je djelatnost Radiča Milovčića Utvičića još i za Goražde (1437), Višegrad (1440)³⁷ i Fojnicu (1444).³⁸ Međutim,

³³ “Ser Aloisius Martholi de Zriua, ser Georgius Dra. de Goze et ser Stephanus sde Ursii de Zama-gno arbitri arbitratore, diffinitores et amici comunes partium infrascriptorum, vigore compromi-ssi in eos facti per dominam Peruulam uxorem olim et que possidet lectum et bonam condam ser Nicole de Georgio et ser Natalem de Proculo ambos tutores et tutorio nomine filiorum et heredes dicti condam ser Nicole de Georgio et per ser Michaellem, ser Leonardum et ser Franchum fra-tres et filios dicti condam ser Nicole et herdes eiusdem per tribus quartis de voluntate ditorum tutorum parte una ... Questa e la scripta de li debitori como di sotto se contiene, zoe, Goycho Miloseuich et Hostoia Milinouich deno dar nellibro 6 a carta 1 ducatis I grossis 13 paruulum 15, ... Goiach botter a carta 76, ducatis I grossis 6 paruulum -, Siayn de Choza a carta 78, ducatis 15 grossis 17 paruulum -, Braicho Utuičich a carta 83, ducatis 28 grosis 19 paruulum -, Glubach Tuerdisaglich a carta 87, ducatis 49 grossis 0 paruulum -, (...)” (30. 09. 1423. g.), DAD, Div. Not., XIV, 29–32, spomen Brajka Utvičića na foliji 31. Pavo Živković na interesantan način spominje Brajka Utvičića. Najbolje je to u cjelini prenijeti: “*Među brojnim članovima obitelji Mikočić spominju se i sinovi Radiča: Mikoč, Radoje i Brajko, za kojeg nismo sigurni da je bliži srodnik Radiča*”, P. Živković, “Dubrovački rod Mikočić-Utvičić u Bosni tijekom 15. stoljeća”, 166.

³⁴ “Nos Pribigna Radutouich, Radossauus Mircouich et Doberchus Milouzich } de Coza confitemur quod super nos et omnia nostra bona obligamus nos dare et soluere Milich Pribilouich lanario ducatos auri decem.” (03. 03. 1435. g.), DAD, Deb. Not., XVII, 64v; “Nos Dobercho Miloucich et Radichna Tuerdisalich de Coza confitemur quod super nos et omnia nostra bona obligamus nos dare et soluere Georgio Bogounouich chiodarolo ducatos auri decem et nouem.” (29. 04. 1441. g.), Isto, XX, 157v.

³⁵ “Nos Vochelia Utuicich et Radiuoy Brayachouich ambo de Coza confitemur quod super nos et omnia nostra bona obligamus nos dare et soluere ser Sigismondo de Georgio ducatos auri quadraginta et dimidium.” (16. 09. 1441. g.), DAD, Deb. Not., XXI, 11; “Ego Voheglia Uticich de Coza confiteor quod super me et omnia mea bona obligo me dare et soluere ser Michaeli Ni. de Poza ducatos auri quatuordecim.” (21. 04. 1442. g.), Isto, 108v.

³⁶ P. Živković, “Dubrovački rod Mikočić-Utvičić u Bosni tijekom 15. stoljeća”, 174.

³⁷ D. Kovačević, Trgovina u srednjovjekovnoj Bosni, 77.

³⁸ Д. Ковачевић-Кojiћ, “Домаћи становници – дубровачки грађани у градским насељима средњовјековне босанске државе”, 151.

na odnosnom mjestu kod povezivanja za Goražde i Višegrad autorica konstatira da Dubrovčani nemaju svoje kolonije u Goraždu i Višegradu te da se kod imenovanja konzula za ta mjesta kao alternativa navode Foča ili Borač.³⁹ Time se jasnim podrazumijeva da se Radič Utvičić nije ni morao pomjerati iz Foče prilikom imenovanja tih sudskih kolegija, u najmanju ruku da je zbog sudskog kolegija morao živjeti u Goraždu ili Višegradu. To možemo podrazumijevati i kod imenovanja sudskog kolegija s početka augusta 1440. godine u kojem se Radič Utvičić imenuje za konzula “in Visigrad aut in Choza”⁴⁰, a i u slučaju drugog konzulata nešto drugačijeg sastava, ali po istom sastavu tužioca i optuženih.⁴¹

Pavo Živković nije obratio pažnju na sve pokazatelje o vezama Radiča Milovčića Utvičića sa Goraždem i Višegradom. Ne dajući konkretne informacije, na jednom je mjestu spominjao vezu sa Višegradom⁴², ali je zato, kao i Desanka Kovačević-Kojić, iznio pokazatelje za prisustvo Radiča Utvičića u Fojnici⁴³, istina kratkotrajno, u periodu 1444–1446. godine.⁴⁴ Foča i Fojnica nisu tako blizu i nisu u adekvatnoj trgovačkoj korelaciji u privrednom kretanju Dubrovčana u Bosni, pa smo navedene podatke detaljnije provjerili. Radi se o dva konzulata u kojima je Radič Utvičić imenovan za konzula, ali navedeno mjesto ipak nije Fojnica nego Foča. Zaista, u oba navođena dokumenta Foča je umjesto uobičajenijih naziva (*Choza, Coza, Coça*) navedena na specifičan način (kao: *Quoza, Quoza*), što slično dubrovačkom pisanju imena naselja Fojnice (*Quoiniza, Quoyniza, Quouniza, Guoyniza, Chuoyniza, Choyniza, Chuoiniza, Choiniza, Coiniza, Coyniza*), ali navedeno nije Fojnica nego je Foča. Pored toga što to jasno pokazuje napisano i

³⁹ D. Kovačević, Trgovina u srednjovjekovnoj Bosni, 76.

⁴⁰ “Radiz Utuizich consul, Maroe Paluschouich, Iuan Sliepzich} iudices electi fuerunt in Viesigrad aliter in Coza ad petitionem Jeronimi magistri Jacobi de la schuola supra Petrum et Bernabam Stani Illich cum modis et condicionibus consuetis.” (06. 08. 1440. g.), DAD, Cons. Minus, VIII, 182. Maroje Pavlušćević (Paluschouich) je naveden kao Pribisković (Pribiscovich) u: Дубровачко Мало веће о Србији (1415–1460), Историјски институт, Грађа 33, Извори за историју српског народа у средњем веку, Књига 1, Београд, 1997, 453.

⁴¹ “Stipan Nenouch consul, Marinus Thome Zidilouich et Iuan Slipcich} iudices electi fuerunt in Visigrad aut in Coza ad petitionem Jeronimi magistri Jacobi supra Petrum et Bernabam Stani cum modis et condicionibus consuetis.” (08. 08. 1440. g.), DAD, Cons. Minus, VIII, 183.

⁴² P. Živković, “Dubrovački rod Mikočić-Utvičić u Bosni tijekom 15. stoljeća”, 164.

⁴³ Isto, nap. 7. na str. 167; Isti, *Bosanski srednjovjekovni plemićki rod Radanovića-Mikojevića-Tezalovića-Ozrisaljića (Kopijevića)*, 20.

⁴⁴ Pavo Živković prezentira pokazatelje o sudskim kolegijima u Foči i Fojnici tokom 1444. u kojima učestvuje Radič Milovčić Utvičić, pa konstatira to da “čini se da je on u Fojnicu na položaj konzula pošao na kraće vrijeme da bi se onda vratio u Foču gdje zauzima mjesto suca 1446. godine”, P. Živković, “Dubrovački rod Mikočić-Utvičić u Bosni tijekom 15. stoljeća”, 168.

njegova transkripcija, to pokazuju i imena ostalih članova konzulata, kao i okrivljenih koji se ne pojavljuju tada u Fojnici nego u Foči.⁴⁵ Dovoljno je pregledati sastave sudskih komisija te tužitelja i okrivljenih pa da se shvati da pripadaju dubrovačkoj koloniji u Foči.⁴⁶ Dubrovčani zaista nemaju razloga da za eventualne sporove u Fojnici imenuju svoje građane iz Foče. Fočaci ne poznaju dobro prilike u Fojnici kako to znaju tamošnji dubrovački trgovci. Istina, Fojnica upravo od 30-tih godina XV stoljeća preuzima primat u trgovini u srednjovjekovnoj Bosni, a tako i dubrovačka kolonija u ovom naselju, i zaista je registrirano prelijevanje Dubrovčana iz Visokog i Zvornika u Fojnicu. No, nije registrirano da njihovi trgovci iz Foče prelaze u Fojnicu.⁴⁷ Mada je detaljno istraživala trgovce u Fojnici, Desanka Kovačević-Kojić je, kao i Pavo Živković, djelatnost jednog konzulata Radića Utvičića iz Foče neopravdano vezivala za Fojnicu, a to je očito zbog toga što je identifikaciji naselja (*Quoza*) dala prednost nad identifikacijom trgovaca koji se javljaju u okviru tog konzulata i samoj tužbi.⁴⁸

Kada se govori o sudskim kolegijima u dubrovačkim kolonijama, mora se znati da to nisu stalni suci, na šta aludira Pavo Živković.⁴⁹ Sa izuzecima na području Drijeva i Srebrenice, dubrovački sudski kolegij se u Bosni imenuje “ad hoc” za svaki pojedini slučaj.⁵⁰ Pred tolikim brojem Dubrovčana u Fojnici koji svoje probleme sami rješavaju tu se nikako ne uklapaju dva sudska kolegija imenovana sa djelatnicima, trgovcima iz Foče. Najzad, imenovanje za sudski kolegij u Dubrovniku znači tek vrijeme od kada počinje taj sudski posao. To pokazuju primjeri koji se dešavaju upravo u vrijeme kada se navodno Radić

⁴⁵ “Radiz Utuizich consul, Ifchus Mladinouich, Radiuoy zimator judices, ellecti fuerunt in Quoza ad petitionem suprascripti Jacobi [Miladini Sez] supra Allegretum Michaeli. (26. 06. 1444. g.), DAD, Cons. Minus, X, 48; “Radiz Utuizich consul, Iuchus Sliepzych, Zuietchus Stanisalich judices, ellecti fuerunt in Quozia ad petitionem Vlacusse Latincich supra Jachsam Miladini Sez. (10. 07. 1444. g.), *Isto*, 51.

⁴⁶ D. Kovačević, *Trgovina u srednjovjekovnoj Bosni*, 76.

⁴⁷ D. Kovačević-Kojić, “Fojnica u srednjem vijeku”, *Fojnica kroz vijekove*, Skupština opštine Fojnica, “Veselin Masleša”, Sarajevo, Fojnica-Sarajevo, 1987, 35–62.

⁴⁸ Д. Ковачевић-Кojiћ, “Домаћи становници – дубровачки грађани у градским насељима средњовјековне босанске државе”, 151.

⁴⁹ Pavo Živković kratkotrajnu djelatnost Radića u Fojnici od 1444. godine opisuje riječima: “Nije nam poznato da li je Radić Utvičić u Fojnici boravio duže vremena, no svakako to nije moglo biti duže od nekoliko mjeseci ili najviše godinu dana, jer ga ponovo nalazimo u Foči na istim poslovima u istoj službi 1446. godine (...) Čini se da je on u Fojnicu na položaj konzula pošao na kraće vrijeme, da bi se onda vratio u Foču, gdje zauzima mjesto suca 1446. godine”, P. Živković, “Dubrovački rod Mikočić-Utvičić u Bosni tijekom 15. stoljeća”, 167–168.

⁵⁰ D. Kovačević, *Trgovina u srednjovjekovnoj Bosni*, 83–84.

Utvičić treba nalaziti u Fojnici. Radič Utvičić je 27. aprila 1444. godine u Foči imenovan za konzula sa sucima Ivanom Mladenovićem i Mladinom Gudeljićem.⁵¹ Taj je konzulat ostavio traga i u ćirilskoj građi. Članovi sudskog kolegija 21. jula 1444. godine iz Foče javljaju u Dubrovnik o izvršenom poslu.⁵² U međuvremenu Radič Utvičić i ostali trgovci iz Foče, kako članovi sudskog kolegija tako tužioc i okrivljeni, nisu bili u Fojnici. Navedenim se u potpunosti odbacuje vezivanje Radiča Milovčića Utvičića za Fojnicu kroz prizmu dubrovačkih sudskih kolegija.

Utvičići su dubrovački građani i to neće biti sporno. No, da li su porijeklom Dubrovčani, to je pitanje koje je, vidjeli smo, različito tretirano u literaturi. Prateći Radiča Utvičića na pozicijama na kojima se uglavnom nalaze Dubrovčani, prije svega u svojstvu članova sudskog kolegija, pa i gradskog kneza u Foči, Desanka Kovačević-Kojić smatrala je da se radi o Dubrovčaninu, ali se na kraju ipak opredijelila za soluciju da se radi o Dubrovčaninu koji je bio porijeklom iz Foče, dajući jasno obrazloženje da su brojni slični primjeri koji prije ukazuju na osobe iz domaće sredine.⁵³ Vidjeli smo da je na drugoj strani Pavo Živković sve vrijeme bio sklon tezi da se radi o Utvičićima kao Dubrovčanima, dubrovačkoj familiji koja se iz Dubrovnika doselila u Bosnu, konkretno u Foču.

Argumenti kojima se pokazuje da je Radič Utvičić Dubrovčanin su njegova imenovanja za sudski kolegij u Foči, a to je izvjesno 1435. godine.⁵⁴ Inače, u sudskim tijelima ne učestvuju oni koji nisu Dubrovčani, tj. oni koji nemaju dubrovačko vlastelinstvo (plemstvo) i dubrovačko građanstvo. Bosanci i drugi

⁵¹ "Radiz Utuizich consul, Iuan Miladinouich, Mladin Gudeglieuch} judices, electi fuerunt in Coza ad petitionem Jacobi Miladini Sez supra Vlacussa Latinzich. (27. 04. 1444. g.), DAD, Cons. Minus, X, 32. Ovaj kolegij nisu registrirali ni Desanka Kovačević-Kojić ni Pavo Živkovića.

⁵² "Славнои и ђвозможио господи кнезѣ и сѣдыамъ почтенога град Дѣбрьника од сѣдга вашех Радича ђтвичикиа и Ивана Младеновикиа и Младина Гѣделевикиа. Господо прѣимисмо коньсѣлатъ госпства вашегѣ ѣ комъ писахѣте за Іакшѣ Зеца и за Влахѣшѣ Латинчикиа за 3 комаде свите ѣ ли мѣ ихѣ Влахѣша ѣздо ние ли. Господо ми по вашемъ законѣ искасмо и нагосмо (...) Я писанъ виешѣ кѣньсѣлатъ на 27 дни априла писана ѣ хотче на 21 дань люля на 1444." (21. 07. 1444. g.), Љ. Стојановић, Старе српске повеле и писма, I/2, 430–431.

⁵³ D. Kovačević, *Trgovina u srednjovjekovnoj Bosni*, 76–77; *Ista*, "O knezovima u gradskim naseljima srednjovjekovne Bosne", 335, 337–338; *Ista*, *Градска насеља средњовјековне босанске државе*, 244.

⁵⁴ D. Kovačević-Kojić, *O knezovima u gradskim naseljima srednjovjekovne Bosne*, nap. 32. i 33. na str. 337.

koji su primili dubrovačko građanstvo kao Dubrovčani učestvuju u tim kolegijima. Radičevog brata Radivoja Milovčića nalazimo kao konzula u Foči 1414. godine.⁵⁵ Radivoj Milovčić je imao dubrovačko građanstvo 1414, a optužbe na njegov račun u Podvisokom 1412. i prateće zaduženje vode ga u tu poziciju čak od 1411. godine.

Računanje na angažman Radiča Utvičića u korist Dubrovčana tokom Konaoskog rata (novembra 1430. godine) je uvjerljiv pokazatelj da je on imao dubrovačko građanstvo. Od strane dubrovačke vlade njihov poslanik kod vojvode Sandalja Hranića mogao se za novac snaći kod Radiča ili kod drugih Dubrovčana ili kod samoga vojvode (*o da Radiç Utuizich o da altri nostri Ragusei o da voiuada*).⁵⁶ I u ovom slučaju ne pravi se razlika između onih koji su Dubrovčani porijeklom i onih koji su stekli dubrovačko građanstvo.

Još ranija informacija koja bi ukazivala na dubrovačko građanstvo Radiča Utvičića je ona iz oktobra 1429. godine, koja spominje da je Radič sa svojim sinovima Radojem i Mihočem vlasnik kuće u Dubrovniku. Godišnji zakup od te kuće je garancija, jemstvo, za kredit koji oni uzimaju kod Antonija Butkovića.⁵⁷ Uzimajući u obzir činjenicu da bi vlasništvo nad kućom u Dubrovniku podrazumijevalo posjedovanje dubrovačkog građanstva, vrijeme u kojem se njegovo stjecanje treba tražiti svakako je prije oktobra 1429. godine.⁵⁸ No kuća u Dubrovniku stečena je još 1404. godine. U ranije spominjanom testamentu Miltina Pribojevića braća Radič i Radivoj Milovčić upravo su stekli ovu kuću koja se spominje 1429. godine (*la quarta caxa in la quale sta Bogoye perperis octanta de grossi*

⁵⁵ “Radyuoy Miloucich} consul, Michoe Mizerlo, Andruscho de Lauriza} iudices, fuerunt electi in Choza ad instantiam ser Luce Mi. de Bona supra Goislau Milunouich, Braicho Milunouich et Miroslau fratres de Coza cum modis et conditionibus consuetis.” (28. 02. 1414. g.), DAD, Ref., XXXIV, 112.

⁵⁶ “Per le spese vostre perche non abiamo per chi mandarui di qua non possiamo prouedere, ma di la cerchate de ritrouarui o da Radiç Utuizich o da altri nostri Ragusei o da voiuada, se da altri non potreti ritrouar di quali faremo lo pagamento secondo scriuereti.” (22. 11. 1430. g.), DAD, Lettere di Levante, XI, 10v.

⁵⁷ “Nos Radiç Milouizich Utuizich et Radoe et Michoç eius filii confitemur quod super nos et omnia nostra bona obligamus nos dare et soluere Antonio de Butcho ducatos auri triginta unum et grossos decem septem usque ad tres annos proxime futuros, pro quibus ego Radiç et nos Radoe et Michoç assignamus eidem Antonio afflictum domus quam habemus hic in Ragusio quod annuatim recipere habere et exigere et petere debeat idem Antonius quousque perceperit ex ipse afflictu solutione suprascripti debiti. Et sit de presenti viagio. Renuntiando etc. Judex et testis ut supra.” (05. 10. 1429. g.), DAD, Deb. Not., XIV, 340.

⁵⁸ Da je teza o doseljavanju dubrovačke “familije” Utvičić u Bosnu tačna, ovo bi bio pokazatelj da su prije početka oktobra 1429. godine napustili kuću u Dubrovniku i prešli u Bosnu.

voglo che sia de Radiç Millouaçich et de Raduoy so fradello mey cusini).⁵⁹ Time je pitanje njegovog građanstva, ako se vezuje za kuću i posmatra kroz kuću u Dubrovniku, predmet razmatranja još od 1404. godine. Dok je to moguće uporište za vrijeme stjecanja građanstva, istovremeno je kroz ovu kuću suvišno posmatrati migracije porodica ako je kuća ostala u njihovom posjedu u periodu 1404–1429. godine. Marta 1415. godine kuća je bila pod zakupom Nikolice Jurjevića (*Nicolize Jurgeuich qui stat in domo Radiç et Radiuoye Miloucich fratrum*).⁶⁰ No, kuća je kod ove porodice u vlasništvu i na izdavanju u zakup izvjesno do kraja XV stoljeća. Nasljednici Mihoča i Radoja spominju se kao vlasnici spomenute kuće. U prvoj polovini aprila 1489. godine Mustafa Milivojević, zaveden kao Mustafabeg Turčin, sin pokojnog Milivoja Mihočevića iz Foče (*Mustaphabegh Turchus filius olim Miliuoy Michoçuich de Chothza*), zajedno sa Dragunom Radojevićem iz Foče bio je vlasnik kuće u Dubrovniku. To je kuća pokojnog “Miotina Pribojevića zvanog Kjukić” koja je smještena u Dubrovniku u ulici iznad mjesta gdje stanuju Latinčiči. U kući je stanovao tekstilac Radoslav Ivković, koji isplaćuje vlasnicima – Mustafi 7 dukata i 27 groša, a Dragunu u dva dijela ukupno 4 dukata i 15 groša.⁶¹ Novembra 1493. godine u jednom započetom a nezavršenom

⁵⁹ “Testamentum Miltini de Priboye. M^oIII^c quadrigessimio quarto, indictione undecima, die quinto mensis aprilis, Ragusii, coram testibus subscriptis. Io Miltino de Priboye faço lo mio ultimo testamento siando impedido dela gotta mia habiando mia sana mente et memoria bona. In prima lasso ... Ancora dele caxe cinque mie le quale xe una apresso del altra voglio che sia la prima caxa nela quale sta Alberto e ducatis quindexe de oro per signo de amor a Decussa figlola mia et mugliere de Mathio de Bizia, la segunda caxa la quale xe cum la gisterna e ducatis quindexe d’oro per signo d’amor voglio che sia de Nicholetta mia figlola et mugliere de Giacomo de Vodopia, la terza caxa sta Veselcho et perperos quaranta de grossi voglo che sia de Decussa de Dobril mio nieuo, la quarta caxa [60v] in la quale sta Bogoye perperis octanta de grossi voglo che sia de Radiç Millouaçich et de Raduoy so fradello mey cusini, la quinta caxa in laqual sta Bogetta vogglo che sia de Bogetta et de Ziucha sua mugliere mia coxina et del so herede. Ancora lasso altero figlole de Bogetta et de Ziucha perperis L de grossi per parte de maritaxon (...) [61] (...) Qui Miltinus obiit die quarto aprilis MCCC quarto, indictione XII et publicau die sequenti [61v].” (05. 04. 1404. g.), DAD, Test. Not., IX, 60v–61v

⁶⁰ “Milas preco retulit se mandato domini Rectoris domini Marini de Crieua et iudicum curie ser Blasii de Sorgo, ser Michaelis de Resti et ser Pauli de Gondola, sequestrasse ad petitione Ziuchi Milienouich sequestrasse in manibus Nicolize Jurgeuich qui stat in domo Radiç et Radiuoye Miloucich fratrum totum afflictum quod soluere tenetur eisdem fratribus de dicta domo vigore duorum instrumentorum debiti que idem Ziuchus habet supra dictos fratres. Et eidem precepisse et mandasse quatens nemini det vel soluat dictos denarios usque ad jus cognitum.” (21. 03. 1415. g.), DAD, Div. Canc., XL, 139v.

⁶¹ “Mustaphabegh Turchus filius olim Miliuoy Michoçuich de Chothza et Dragun Radoeuich de Chotza tanquam participes in domo que fuit olim Miotini Priboeuich dicti Chiuchich posita in Ragusio in via illorum de Latiniza ascendendo per dictam viam, confessi fuerunt habuisse et recepisse a Radossauo Ifchouich textore qui tenet dictam domum, videlicet, dictus Mustaphabegh

dokumentu, koji se očito ticao imovine koju su imali u Dubrovniku, navedeno je to da je Mustafa bio pokojni. Nova ličnost koja se pojavljuje je Nazuf Turčin, sin i nasljednik pokojnog Milivoja Mikočevića iz Foče i također zastupnik svoga brata pokojnog Mustafe.⁶²

Ova kuća nije jasno uporište za razmatranje dubrovačkog građanstva. Ni u drugoj ranijoj dokumentaciji ne nalazimo jasne pokazatelje o dubrovačkom građanstvu Radiča Milovčića Utvičića, ali ni jasne oznake da je on Dubrovčanin. Vidjeli smo iz podatka datiranog jula 1408. godine da je Radič Milovčić Utvičić kupio konja od Mikoja Mikoila Jurojevića. Dok za Radiča ništa nije navedeno, za Mikoja je kazano da je dubrovački trgovac u Ustikolini.⁶³

Prema pokazatelju iz 1415. godine znamo da su braća Radič i Radivoj Milovčić bili dužnici kod Živka Milienovića, zbog čega je sekvstrirana njihova imovina od zakupa njihove kuće.⁶⁴ Ti debitni ugovori nisu sačuvani. U knjigama zaduženja u periodu 1421–1432. nigdje nije izrijeком navedeno da je Radič Dubrovčanin. Inače, Radič Milovčić Utvičić se zadužuje sam, sa svojim sinovima Mihočem (prvi spomen 1426) i Radojem (prvi spomen 1429), ili sa drugim trgovcima. Njihova ukupna zaduženja u tom periodu su značajna (2.956 dukata, 824,5 perpera, 73 groša i 15 parvula), a izražena u dukatima iznose oko 3.230 dukata.⁶⁵

ducatos auri septem grossos viginti septem et dictus Dragun Radoeuich in una partita ducatos duos grossos nouem et in una alia partita ducatos duos grossos sex. Et hoc de ratione afflictum dicte domus. Et qui Dragun sponte fuit contentus quod dicta domus pro quanto ad eum spectat sit dicti Radossau i fchouich. Renuntiando. Hec autem carta etc. Judex et testis ut supra.” (13. 04. 1489. g.), DAD, Div. Not., LXIX, 47.

⁶² “Naxuph Turchus filius et heredis olim Miliuoi Michoeuich de Coza et tanquam cessionarius olim Mustaphe fratris sui.” [samo toliko], (22. 11. 1493. g.), DAD, Div. Not., LXXII, 70.

⁶³ “Radiz Miloucich Utuicich facit manifestum quod de mense februaryi vel circha emit unum equum ... a Michoye Micoillo Juroyeuich de Ragusio mercatore in Usticolina.” (24. 07. 1408. g.), DAD, Div. Canc., XXXVII, 93v.

⁶⁴ (21. 03. 1415. g.), DAD, Div. Canc., XL, 139v.

⁶⁵ To je daleko više od onoga što je Pavo Živković prikupio o njihovim zaduživanjima; P. Živković, *Bosanski srednjovjekovni plemićki rod Radanovića-Mikojevića-Tezalovića-Ozrisaljića (Kopijevića)*, 21.

Zaduživanja Radiča Utvičića i njegovih sinova 1421–1432. godine

Dužnik	Kreditor	Iznos	Datum i signatura
Radič Miloucih dicto Uticich	ser Junio de Gradi	ducatos auri nonaginta duos grossos viginti septem	7.2. 1421, Deb. Not., XIII, 260v
Radič Miloucih dicto Uticich	Jurach Branchouich	yperperos triginta duos et dimidium	7.2. 1421, Deb. Not., XIII, 261
Radič Miloucih Utuizich et Michoç filius ipsius Radič	ser Junio Matci de Gradi	ducatos auri sexcentos octuaginta septem	3.9. 1426, Deb. Not., XIV, 52
Radič Miloucih Utuizich et Michoç filius ipsius Radič	Antonio de Butcho	yperperos ducentos viginti septem grossos de Ragusio	3.9. 1426, Deb. Not., XIV, 52
Radič Uthuiçich et Michoç eius filius	Radossauo Turcinouich	yperperos ducentos et quatuor grossorum Ragusii	27.8. 1427, Deb. Not., XIV, 139
Radič Utuiçich dictus Milouzich	ser Johanni Teo. de Prodanello	ducatos auri centum nonaginta quinque	29.8. 1427, Deb. Not., XIV, 139
Radič Milouzich dictus Utuizich et Michoç eius Radič filius	ser Tome de Bona	ducatos auri trecentos decem octo	1. 9. 1427, Deb. Not., XIV, 140v
Radič Milouzich dictus Utuizich et Michoç eius Radič filius	Petro Pantelle mercatori in Ragusii	ducatos auri ducentos quadraginta	1. 9. 1427, Deb. Not., XIV, 140v
Radič Milouzich dictus Utuizich et Michoç eius Radič filius	Johanni Marci de Ragusio	yperperos centum et quadraginta grossos de Ragusio	1. 9. 1427, Deb. Not., XIV, 140v
Radič Utuiçich et Radoe et Michoç filii dicti Radič et Maroe Pribiseuich	Petro Pantelle	ducatos auri ducentos et quinquaginta nouem et grossos sex	30. 9. 1429, Deb. Not., XIV, 338v
Radič Miloucih Utuiçich et nos Radoe et Michoç filii dicti Radič	ser Tome de Bona	ducatos auri trecentos et quinquaginta	1. 10. 1429, Deb. Not., XIV, 339

Dužnik	Kreditor	Iznos	Datum i signatura
Radiç Miloucich Utuiçich et nos Radoe et Michoç filii dicti Radiç	ser Tripcho de Buchia	yperperos centum septuaginta octo et grossos quatuor peruulos quindecim	1. 10. 1429, Deb. Not., XIV, 339
Radiç Miloucich Utuiçich et Radoe et Michoç eius filii	ser Junio de Gradi Ma.	ducatos auri triginta quatuor	2. 10. 1429, Deb. Not., XIV, 340
Radiç Milouzich Utuizich et Radoe et Michoç eius filii	Antonio de Butcho	ducatos auri triginta unum et grossos decem septem	5. 10. 1429, Deb. Not., XIV, 340
Radiç Miloucich dictus Utuizich et Radoe eius filius	Petro Pantelle	ducatos auri ducentos quinquaginta quatuor et grossos XVIII	13. 2. 1432, Deb. Not., XV, 168
Radiç Miloucich dictus Utuizich et Radoe eius filius	ser Tripcho de Buchia	ducatos auri [prazan prostor] et grossos [prazan prostor],	13. 2. 1432, Deb. Not., XV, 168
Radiç Miloucich dictus Utuizich et Radoe filius ipsius Radiç	ser Marino Ju. de Sorgo	ducatos auri centum et quatuordecim	14. 2. 1432, Deb. Not., XV, 168v
Radiç Miloucich dictus Utuicich et Michoç eius Radiç filius	Stephano Alexii dicti Capsella et Boicho Nenchouich sociis	ducatos auri centum quinquaginta duos	18. 11. 1432, Deb. Not., XV, 294
Radiç Milouzich dictus Utuizich	ser Nicola Ru. de Saracha	ducatos auri quinquaginta duos	19. 11. 1432, Deb. Not., XV, 294v
Radiç Milouzich dictus Utuizich et Michoç eius filius	Antonio de Butcho	yperperos quadraginta sex grossos	19. 11. 1432, Deb. Not., XV, 294v
Ukupno:		2.956 dukata, 824,5 perpera, 73 groša i 15 parvula	

Pored toga, u knjigama zaduženja tri su ugovora Radiča Milovčića Utvičića i njegovih kompanjona vezana za kupovinu soli kod dubrovačkih solara (salinara),

a izražena su kao zaduženja. Odobrilo ih je Malo vijeće.⁶⁶ Njihov ukupan iznos je preko 1.655 perpera (oko 551 dukat) za 1.520 modija soli.

Dužnik	Kreditor	Iznos	Datum i signatura
Radiç Utuiçich tanquam principalis debitor et ego Junius Mathi de Gradi tanquam plegius pro eo	ser Marino de Prodanello et ser Stephano de Zamagno salinariis comunis Ragusii	yperperos septingentis quinquaginta quinque grossos de Ragusio et grossos tres pro modiis salis predicti noningentis quinquaginta et de pluri crescimentum salis predicti ad sex pro centenariorio dati michi dicto Radiçio Utuiçich ad rationem grossos nouem pro quolibet modio	30. 8. 1427, Deb. Not., XIV, 139v
Radiç Utuizich tanquam principalis et Petrus Pantella tanquam eius plegius	ser Nicole Matei de Georgio et ser Nicole Io. de Caboga salinariis comunis Ragusii	yperperos quadringentos quinque grossos quinque et paruulus duodecim yperperos quadringentos quinque grossos quinque et paruulus duodecim pro modiis quingentis decem salis cum acrescimento de pluri ad rationem de sex pro centenariorio	18. 9. 1429, Deb. Not., XIV, 334v–335

⁶⁶ “Captum fuit de dando libertatem salinariis nostri comunis quod dare debeat de sale nostri comunis Radiçio Utuiçich modia mille ad terminum consuetum in credentia et de acceptando ser Junium Mathi de Gradi et acceptatus fuit pro plegio ipsi Radizi et principale pagatorem insolidum et ad meliustenendum tam pro capitale quam pro pena quarti et quod salinarii nostri comunis obligaris eos debeat in notaria Ragusii secundum usum ut superius continetur.” (18. 08. 1427. g.), DAD, Cons. Minus, IV, 104v; “Captum fuit de dando libertatem officialibus salinariis comunis quod dare debeat de sale comunis Radiç Utuizich a modis sexcentos infra salis ad precium et terminum consuetum ipso dante bonam plegariam in minus consilium approbando et obligando ipsum et plegium in notariis secundum morem ad meliustenendum pro quo Radiç Petrus Pantella acceptatus et approbatus in minori consilio extitit plegius.” (18. 09. 1429. g.), Isto, 264v; “Captum fuit de dando libertatem salinariis nostri comunis quod dare debeant Radiç Utuizich Milouzich et Radoe eius filio de sale nouo ad precium et terminum secundum ordinis modios sexcentos salis. Pro quibus Radiç et eius filio tam pro capitali dicti salis quam pena si comitteretur Laurentius Martoli de Goze pro medietate et Boichus Nenhouich pro alia medietate quilibet eorum ad meliustenendum pro sua medietate cum dictis Radiç et eius filio approbati in minori consilio secundum usum extiterunt plegii, quos principales et plegios pro dicto sale obligare debeant ipsi salinarii in notaria cum cautelis oportunis.” (09. 08. 1434. g.), Isto, VI, 159v.

Dužnik	Kreditor	Iznos	Datum i signatura
Nos Radiç Utuizich Milouzich et Radoe eius Radiç filius } tanquam principales et nos Laurentius Martoli de Goze et Boichus Nencouich tanquam ipsorum plegii	pro Marino Bla. de Menze et sociis salinariis comunis Ragusii	yperperos quadringentos quingenta grossos Ragusii pro valuta et amontantia modia sexaginta salis ad mensuram Ragusii ad grossum nouem pro quolibet modio	9. 8. 1434, Deb. Not., XVI, 253–253v

Jedne su se prilike, novembra 1432. godine, Radič Milovčić Utvičić i njegovi sinovi obavezali svojim kreditorima da će umjesto novca vratiti kredit u olovu, a ako to ne budu mogli, onda će kredit vratiti u novcu. Za kredit u iznosu od 152 dukata trebali su dopremiti olovo u Dubrovnik po cijeni od devet dukata po jednom milijaru olova.⁶⁷ To bi bilo oko 17 milijara olova. To je bio planirani *modus operandi*, ali nije poznato na koji su način vratili ovaj dug.

Rijetka su mjesta na kojima se može pratiti djelatnost ljudi iz zaleđa u Dubrovniku mimo njihovih uobičajenih poslova. Jedno od specifičnih mjesta na kojem bi se pratila djelatnost Radiča Utvičića u Dubrovniku kod Pave Živkovića vezana je za njegove dobre veze sa Petrom Pantelom, čuvenim dubrovačkim sukmarom. Pavo Živković navodi da se Radič Utvičić obavezao naći Petru Panteli stručnjake za bojenje sukna i obradu vune te da mu je pronašao “jednog od poznatih stručnjaka bojadisara Jurja Pripčinovića koji po nagovoru Radiča odlazi na rad kod Petra Pantele uz određenu nadoknadu” (septembra 1429).⁶⁸ Na drugom mjestu

⁶⁷ “Nos Radiç Milouicich dictus Utuicich et Michoç eius Radiç filius confitemur quod super nos et omnia bona nostra obligamus nos dare et soluere Stephano Alexii dicti Capsella et Boicho Nenchouich sociis ducatos auri centum quinquaginta duos usque ad sex mensis proxime futuros. Pro quibus ducatos CLII debemus et tenemus in dicto termino dare et consignare ipsis creditoribus plumbum in Ragusio ad ducatos nouem pro quolibet miliare usque ad integram solutionem dicti totius debiti. Et si plumbum non factum fuerat debemus dare et soluere solumnoi ducatos auri et non plumbum dum per nos concedenter constatum fuerit per testes idoneos plumbum factum non fuisse. Et sit de presenti viagio. Et si ultra etc. Tenendo se etc. Renuntiando etc. Judex et testis ut supra.” (18. 11. 1432. g.), DAD, Deb. Not., XV, 294.

⁶⁸ P. Živković, “Dubrovački rod Mikočić-Utvičić u Bosni tijekom 15. stoljeća”, 167.

to je nešto drugačije kazano – za Jurja Pripčinovića se kaže da je porijeklom iz Bosne.⁶⁹ Odnosni dokument ne sadrži takve podatke. Naravno, radi se o Jurku Pripkoviću, podstrigaču sukna (*Giurach Pripzouich čimator*), a ne bojadisaru (*tinctor*), koji se pojavljuje pred Petrom Pantelom kao jamac za Radiča Utvičića. Za Jurka u ovom dokumentu nema osnova da se nazove Bosancem i on sa navedenim “nagovorima” od strane Radiča Utvičića nema ništa.⁷⁰

Radič Milovčić Utvičić sarađivao je sa više dubrovačkih trgovaca, građana i plemića, između ostalog, i sa dubrovačkim vlastelinom Ivanom An. Vučetićem. Početkom oktobra 1429. godine njih dvojica likvidiraju sva svoja ranija zajednička poslovanja.⁷¹ Ipak, njih dvojicu ne pratimo u poznatim kreditnim poslovanjima.

⁶⁹ “Utvičići su Pantelu opskrbljivali stručnjacima za bojanje tkanina podrijetlom iz Bosne. Spominje se tako bojadisar Juraj Pripčinović koji radi kod Petra Pantele po nagovoru Radiča Utvičića”; P. Živković, *Bosanski srednjovjekovni plemićki rod Radanovića-Mikojevića-Tezalovića-Ozrisaljića (Kopijejića)*, 21.

⁷⁰ “Nos Radiç Utuizich tanquam principalis et Petrus Pantella tanquam eius plegius hodie approbatus et acceptatus in minori consilio qui me constituo principalem confitemur quod super nos et omnia bona nostra obligamus nos dare et soluere ser Nicole Matei de Georgio et ser Nicole Io. de Caboga salinariis comunis Ragusii nomine [334v] ipsum comunis yperperos quadringentos quinque grossos quinque et paruulus duodecim promodiis quingentis decem salis cum acresimento de pluri ad rationem de sex pro centenario per me Radiç habitis et receptis a dictis officialibus salinariis ex sale comunis ad pretium consuetum dantibus vigore partis minoris consilii hodie capte usque ad sex menses proxime futuros. Et sit de presenti viagio. Et si ultra in pena quarti plurius etc. Tenendo se etc. Renuntiando etc. Judex ser Andreas demenze et Ruschus magistri Christofori testis [335].” (18. 09. 1429. g.), DAD, Deb. Not., XIV, 334v–335; Ispod: “1429, indictione 7, die XXII septembris Giurach Pripzouich čimator promisit super se et omnia sua bona Petro Pantelle presenti et stipulanti eundem Petrum eiusque heredes et bona indemnem et illessum et indemnata et illessa conseruare a plegaria suprascripta per ipsum Petrum facere pro suprascripto Radiç pro sale habito ut supra ab omni eo quod occaxione ipsius plegarie contingeret ipsum Petrum soluere et ab omni damno, dispendio et interesse quod predicta causa pateretur et ei sequeretur. Renuntiando. Judex et testis ut supra. cassum de voluntate Petri Pantelle.”; Isto, 334v; Sa strane: “Cassum de voluntate ser Tome de Sorgo, ser Marini Si. de Goze et ser Benedicti de Gondola officiales salinarum anni 1430 die VIII marcii quia sibi dixerunt solum.”; Isto, 334v.

⁷¹ “Ser Johannes An. de Volzo pro se, heredes et successores suos tanquam heredes patris sui et eius proprio nomine et Radiç Milouçich dictus Utuizich similiter pro se et heredibus suis simul et vicissim, videlicet, unus alteri et econuerso fecerunt finem, remissionem et quietationem et pactum perpetuum de ulterius non petendo de omni jure et actione et omnibus et singulis in et pro quibus dicte partes una alteri et altera hactenus alteri foret obligata quecumque jure, modo, forma vel causa tam cum cartis, scripturas obligationibus et promissionibus quibuscumque quam aliter et alio quocumque modo. Et hoc ideo quia ipse simul et vicissim confesse fuerunt esse tacitas et contentas pro omnibus obligationibus, cartis scriptis et promissionibus quibuscumque in et pro quibus una pars alteri et econuerso foret obligata ut supra usque in presentem diem hodiernum, volentes dicte partes usque nunc dictas omnes obligationes, instrumenta debita, scripturas et promissiones quascunque fore cassas, irritas et nullius efficacie vel momenti tanquam si nunquam facere essent. Promittentes dicte partes vicissim omnia et singula

Prema poznatim podacima, pravo mjesto za određivanje vremena od kada je Radič Milovčić stekao dubrovačko građanstvo moglo bi se nalaziti u jednoj dubrovačkoj tužbi. Ova tužba je bila svojevremeno poznata Desanki Kovačević-Kojić pri određivanju vremena od kada se Radič Utvičić prati u Foči.⁷² Naime, početkom novembra 1425. godine Radač Vidnić podnio je tužbu za pljačku izvršenu u Foči, a među svjedocima je nabrojano više osoba koje su označene da su Dubrovčani i uz njih izvjesni Radič Utvičić (*Raichus Gudelich, Miladin Obradouich, Bogoslau Grupzich, Dobrasin Mirnich*) *Ragusei et Radiç Utisich*).⁷³ Da je Radič Utvičić tada bio dubrovački građanin, i on bi, kao i ostali Dubrovčani, ovdje bio tako označen.

Na osnovu navedenog moglo bi se zaključiti da je moguće da je u periodu 1425–1429. godine Radič Milovčić Utvičić stekao dubrovačko građanstvo. Mogao ga je steći i ranije, recimo već od 1404. godine kada je sa bratom Radivojem Milovčićem posjedovao kuću na području Dubrovnika. Svakako, veliki je broj pokazatelja koji ne idu u prilog tome da je Radič Milovčić Utvičić Dubrovčanin koji je svoju porodicu doveo iz Dubrovnika u Foču i sva bajkovita priča o migraciji familija iz Dubrovnika u Bosnu, koja je spala na ovaj jedan primjer i koja se samo na njemu bazira, nije i ne može biti tačna.

Kao dubrovački građanin Radič Milovčić Utvičić učestvovao je u sudskim kolegijima (kao konzul i sudac) koje su imenovali Dubrovčani za svoje građane na području Foče i njezine okoline (Goražda i Višegrada).

suprascripta firma et rata habere et non contrafacere vel venire sub obligatione omnium suorum bonorum presentium et futurorum.” (01. 10. 1429. g.), DAD, Div. Canc., XLVI, 44v.

⁷² D. Kovačević-Kojić, “O knezovima u gradskim naseljima srednjovjekovne Bosne”, 338.

⁷³ “Radaç Vidnich coram nobili et sapienti viro domino Rectore ser Benedicto P. de Gondola conqueritur. Eo quia die lune post Pasca resurrectionis proxime preteriti dum esset in Chozia in domo sua de nocte sibi furtive accepte fuerunt petie due panni et brachia nouem panni, petia una fustanea, libre octo sirici storazi. Et quod sero mane Radoslaau Miozich ei restituit peziam unam panni. Et cum ipse Radaç ab eo peteret restum sibi dixit accepi istam. Et de aliis per quiras et petas prout melius scis. Testes: Raichus Gudelich, Miladin Obradouich, Bogoslau Grupzich, Dobrasin Mirnich} Ragusei et Radiç Utisich. Item conqueritur quod eodem die suprascripto et in ipsa domo Pribich Ostoich sibi furtive accepte fuerunt bisazie due, libre quinque sirici caprizi, miliaria duo acrum, libre tres piperis et martores tres.” (05. 11. 1425. g.), DAD, Lam. de foris, VI, 171.

Konzulati u kojima učestvuje Radič Milovčić Utvičić

Konzul	Sudije	Mjesto	Tužilac	Okrivljeni	Datum i signatura
Ser Ursatus de Sorgo	Radıç Utuizich, Bogossauus Xubaç	in Choza	Braian Xoranouich	Radoe Nouacouich	20.9. 1435, Cons. Minus, VI, 281v
Radıch Utuizich	Iuan Mladinouich, Miladien Gudeglieuch	in Coza	ser Marini de Sorgo	Braian Zoranouich	4.1. 1437, Cons. Minus, VII, 116
Ifuchus Mladinouich	Radiz Utuizich, Rados-sauus Pribatouich	in Coza et Gorasde	Vlacotte Goytanouich et Milisse Petchouich	Vuchossauum Radosalich	6.10. 1437, Cons. Minus, VII, 154
Radiz Utuicich	Maroe Paluschouich et Vochofa Voytanouich	in Choza	Radochne Rachouich et Radiz Iuchouich	Iuchum et Iuan fratres Slipzich	17.9. 1439, Cons. Minus, VIII, 89
Radiz Milozich comes	Bogossauus Nouachouich, Radossa Pribatouich	in Choza	Maroe Paluschouich	Radochnam Ratchouich	2.3. 1440, Cons. Minus, VIII, 136v
Radiz Millozich	Miladin Gudelich, Bogossauus Nouachouich	in Choza	Vlachusse Pelliiozich	Vochossauum Radosalich et Marcum Sliepzich	15.3. 1440, Cons. Minus, VIII, 139v
Radiz Milouzich	Boglossau Sorzich, Miladin Gudelich	in Coza	Vlachusse Zuietchouich	Brayanum Sliepzich	27.5. 1440, Cons. Minus, VIII, 162v
Radiz Millozich	Bogossauus Nouachouich, Iuan Sliepzich	in Choza	Mladin Gudelich	Radoye et Milutinum Noucahouich	27.5. 1440, Cons. Minus, VIII, 162v
Radıch Milouicich	Maroe Paluschouich, Miladinus Gudelich	in Cotza	Vlachusse Peliioçich	Iucho Sliepzich	13.6. 1440, Cons. Minus, VIII, 167v

Konzul	Sudije	Mjesto	Tužilac	Okrivljeni	Datum i signatura
Radich Miloučich	Bogossauus Xubzich, Radoslaus Pribatouich	in Chotza	Vlachusse Peliozich	Maroe Paluschouich	13.6. 1440, Cons. Minus, VIII, 167v
Radiz Utuizich	Maroe Paluschouich, Iuan Sliepzich	in Viesigrad aliter in Coza	Jeronimi magistri Jacobi de la schuola	Petrum et Bernabam Stani Illich	6.8. 1440, Cons. Minus, VIII, 182
Radiz Uticich	Miladin Gudieleuich, Iuan Mladinouich	in Coza	Vochote Goytanouich et Radiz eius socium	Maroe Pauluschouich	11.12. 1440, Cons. Minus, VIII, 209v
Radiz Uticich	Iuan Sliepcich, Milladin Gudelich	in Quoza	Vlachusse Latinzich	Jachsam Milladini Sez	24.5. 1443, Cons. Minus, IX, 177v
Ser Johannes Lampre de Catharo	ser Nicola Mi. de Sorigo et Iuan Mladinouich	in Codza	Blaxii Latinzich	Radiz Uticich	4.2. 1444, Cons. Minus, X, 12v
Radiz Utuizich	Iuan Mladinouich, Mladin Gudegleuich	in Coza	Jacobi Miladini Sez	Vlacussa Latinzich	27.4. 1444, Cons. Minus, X, 32
Radiz Utuizich	Slipzich, Radossaus Xueho dictus Pripetouich	in Chotza	suprascripti [Vlacussa Latinzich]	supra Paschoe suprascripti [Zeglubinouich]	28.5. 1444, Cons. Minus, X, 41
Radiz Utuizich	Ifchus Mladinouich, Radiuoy zimator	in Quoza	Jacobi [Miladini Sez]	Allegretum Michaeli	26.6. 1444, Cons. Minus, X, 48
Radiz Utuizich	Iuchus Sliepzich, Zuitchus Stanisalich	in Quoza	Vlacusse Latinzich	Jachsam Miladini Sez	10.7. 1444, Cons. Minus, X, 51
Ser Drago domini Alouixii de Goze	Radiz Utuizich, Matchus cimator	in Coza	Radiz Bogcinouich	Cuitchum Stanissau	10.11. 1446, Cons. Minus, XI, 53v

Radič Milovčić Utvičić je na različite načine povezan za 19 sudskih kolegija u periodu 1435–1446. godine. U 15 slučajeva je konzul (1437, 1439, 1440, 1443, 1444), u tri slučaja sudija (1435, 1437, 1446), a jedne je prilike on bio okrivljeni (1444). Tokom 1440. Radič Milovčić Utvičić biran je osam puta za konzula, a 1444. godine četiri puta. Njegov brat Radivoj Milovčić bio je konzul u Foči još 1414. godine.⁷⁴ Prema tome, bilo bi da je Radivoj stariji, da je ranije primio dubrovačko građanstvo iako je Radičeva poslovna i životna priča u očuvanim izvorima ostala bogatije ispisana.

Kao dubrovački građanin Radič Milovčić Utvičić bio je na poziciji gradskog kneza u Foči. U izvorima je zabilježen u četiri navrata u tom zvanju (1440–1444). Po svemu sudeći, funkciju gradskog kneza u Foči obavljao je upravo u tom periodu.

	Vrijeme i signatura
Radiz Milozch comes	2.3. 1440, Cons.Minus, VIII, 136v
Radiç Utuicigh comes de Goza	15.8. 1440, Lam. de foris, XIV, 14
Radiç Utuicigh comite de Coça	20.7. 1443, Lam. de foris, XVI, 267v
Radiç Utuicich comitem Coze	5.2. 1444, Isto, XVII, 179v

Zaključak

Radič Milovčić Utvičić je Fočak, Bosanac koji je poznat u historijskim izvorima od 1404. godine. Njegov otac je izvjesni Milovac. Milovac je imao dva sina: Radiča i Radivoja Milovčića. Njihovi srodnici kao braća ili sinovi mogli bi biti Brajko (1423) i Vukelja Utvičić (1441–1442). U knjigama zaduženja Radič Milovčić Utvičić prati se u periodu 1421–1432. godine. On se zadužuje sam, sa svojim sinovima Mihočem i Radojem, ili sa drugim trgovcima. Njihova ukupna zaduženja u tom periodu su značajna (2.956 dukata, 824,5 perpera, 73 groša i

⁷⁴ “Radyuoy Milouicich} consul, Michoe Mizerlo, Andruscho de Lauriza} iudices, fuerunt electi in Choza ad instantiam ser Luce Mi. de Bona supra Goislau Milunouich, Braicho Milunouich et Miroslau fratres de Coza cum modis et conditionibus consuetis.” (28. 02. 1414. g.), DAD, Ref., XXXIV, 112.

15 parvula), a izražena u dukatima su oko 3.230 dukata. U periodu 1425–1429. godine Radič stječe dubrovačko građanstvo. Kao i drugi domaći trgovci sa dubrovačkim građanstvom, on i dalje svoju trgovačku djelatnost obavlja na području Foče. Učestvuje u sudskim kolegijima u dubrovačkoj koloniji u Foči u periodu 1435–1446. godine. U 15 slučajeva je konzul (1437, 1439, 1440, 1443, 1444), u tri slučaja sudija (1435, 1437, 1446), a jedne je prilike on bio i okrivljeni (1444). Tokom 1440. Radič Milovčić Utvičić biran je osam puta za konzula, a 1444. godine četiri puta. Bio je gradski knez u Foči (1440–1444). Imao je dva sina, Mihoča (1426) i Radoja (1429), sa kojima je napravio više zajedničkih zaduživanja. Njegov brat Radivoj Milovčić konzul je u Foči 1414. godine. Braća Radič i Radivoj su vlasnici kuće u Dubrovniku koju su davali pod zakup (1429) i ostavili u amanet nasljednicima i poslije pada Bosne pod osmansku vlast.

Utvičići predstavljaju tipičan primjer domaćih ljudi, Bosanaca koji su sticanjem dubrovačkog građanstva olakšavali svoj dotadašnji trgovački posao. Iako je stekao dubrovačko građanstvo i posjedovao nekretnine (kuću) u Dubrovniku, Radič Milovčić Utvičić, poput brojnih drugih domaćih trgovaca iz Bosne, kao Dubrovčanin je nastavio sa biznisom i životom u mjestu ranijeg življenja. Kroz prizmu ovog rada potvrđen je stav Desanke Kovačević-Kojić o porijeklu Radiča Milovčića Utvičića, kao i o njegovoj vezanosti za ranije mjesto življenja iako je u međuvremenu stekao dubrovačko građanstvo.

The Utvičićs from Foča (Bosnian or Ragusan Origin?)

Summary

Radič Milovčić Utvičić was from Foča, a Bosnian appearing in historical documents from 1404. His father was a man named Milovac. Milovac had two sons, Radič and Radivoj Milovčić. Their relatives, perhaps brothers or sons, might have been Brajko (1423) and Vukelja Utvičić (1441-1442). Radič Milovčić Utvičić is tracked in debt records in the period from 1421 to 1432. He incurred debts himself, together with his sons Mihoč and Radoje or other merchants. Their total debt in this period was substantial (2,956 ducats, 824.4 perpers, 73 piasters and 15 parvuls), a total of 3,230 ducats. Radič acquired Ragusan citizenship in the period from 1425 to 1429. Like other local merchants who had Ragusan citizenship he continued his trading activities in the territory of Foča. He participated in court sessions in Ragusan colony in Foča in the period from 1435 to 1446. He was a consul in 15 cases (in 1437, 1439, 1440, 1443 and 1444), a judge in three cases (in 1435, 1437 and 1446), and on one occasion a defendant (in 1444). Radič Milovčić Utvičić was elected as consul eight times in the course of 1440, and four times in 1444. He was a Rector in Foča from 1440 to 1444. He had two sons, Mihoč (b.1426) and Radoje (b.1429) with whom he made multiple joint borrowing ventures. His brother Radivoj Milovčić was a consul in Foča in 1414. Brothers Radič and Radivoj owned a house in Ragusa which they leased out (in 1429) and bequeathed it to their heirs after the fall of Bosnia under the Ottoman rule.

The Utvičićs are a typical example of local people, Bosnians who facilitated their trading activities through the acquisition of Ragusan citizenship. Although he had acquired Ragusan citizenship and owned property (a house) in Ragusa, Radič Milovčić Utvičić, like many other local merchants from Bosnia, as a citizen of Ragusa continued his trading activities and life in the former place of residence. Desanka Kovačević-Kojić's viewpoint regarding the origin of Radič Milovčić Utvičić, as well as his ties to the former place of residence despite acquiring Ragusan citizenship in the meantime, is confirmed through the prism of this paper.